

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИМЕЊЕНИ МЕНАѢМЕНТ, ЕКОНОМИЈУ И ФИНАНСИЈЕ,
БЕОГРАД

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина-

**„ПОРЕСКА ЕВАЗИЈА У СРБИЈИ – ОСНОВНИ ГЕНЕРАТОР ПРИВРЕДНЕ
НЕСТАБИЛНОСТИ“**

кандидат Дејан Каравелић, маг. екон.

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију
Одлука Наставно-научног већа Факултета за примењени менаѢмент, економију и финансије бр. 1623 од 30.06.2022. године.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 - 1) **Проф. др Татјана Драгичевић Радичевић, редовни професор**, ужа научна област: Економија и финансирање, од 21.09.2021. године, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Факултета за примењени менаѢмент, економију и финансије, Београд– у својству **председника комисије**.
 - 2) **Проф. др Предраг Јовићевић, редовни професор**, ужа научна област: Економија и финансирање, 17.04.2019. године, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, Факултета за примењени менаѢмент, економију и финансије, Београд– у својству **ментора**
 - 3) **Проф. др Ивана Симеуновић, редовни професор**, ужа научна област Економија и финансије, од 12.05.2020. године, Београдска банкарска академија - Факултет за банкарство, осигурање и финансије, Универзитет Унион у Београду – у својству **члана**

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Дејан (Зоран) Каравелић
2. Датум рођења, општина, Република:
10. 02. 1984. година, Пећ, Србија
3. Претходно стечено звање (датум и место одбране):
мастер економије, 11.12.2012., Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд, Порески систем и евазија пореза у Републици Србији

4. Научна, односно уметничка област из које је претходно стечено звање:
Економске науке

5. Приказ стручних, научних, односно уметничких, радова (по категоријама):

- 1) Трновац Д., Каравелић З., **Каравелић Д.** (2013) „*Overview of swot analysis Tools and techniques*“, Трећа међународна научна конференција „Economics and management Based on new technologies“, ЕМоНТ 2013, 13-16. јун 2013. године, Врњачка Бања, Зборник радова, стр 600-609. ISBN 13978-86-6075-039-8 (М33)
- 2) Трновац Д., Каравелић З., **Каравелић, Д.** (2013) „*Using multiple objective decision making (MODM) methods*“, Трећа међународна научна конференција „Economics and Management – Based on New Technologies“, ЕМоНТ 2013, 13-16. јун 2013. године Врњачка Бања, Зборник Радова, стр. 609-620. ISBN 1398-86-6075-039-8 (М33)
- 3) Каравелић З, **Каравелић Д.**, Обрадовић Д. (2013) “*The strategic Menagement of life cycle in the production branch*“, Annals of The Oradea University – Fascicle of Management and Technological Engineering, CD –ROM Edition, Vol. XI (XXI), No 3, стр. 102-106. ISSN 1583-0691 (М53)
- 4) Каравелић З., **Каравелић Д.** (2014) „*The factors of the competitiveness of the national Economy in condition of globalization*“,Трећа међународна научна конференција „Запошљавање, образовање и предузетништво“, ЕЕЕ 2014, Висока школа ПЕП, 15-17. октобар 2014. године, Београд, Зборник радова, стр. 48-63. ISBN 978-86-6069-104-2 (М33)
- 5) Лутовац, М., Бериша, Х., **Каравелић, Д.** (2014) “*Корупција и антикорупционе стратегије*“, Међународна научна конференција „Борба против превара и корупција“, Издавачки центар за индустријски менаџмент плус Београд, 11-12. децембар 2014. Године, Младеновац, Зборник радова, стр. 27-37. ISBN 978-86-6375-031-9 (М33)
- 6) Каравелић, З. **Каравелић, Д.** (2014) „*System of taxation and policy in the function of development of the national economy*“, 14. Међународна научна конференција РаДМИ, 18-21. септембар 2014. године, Топола, Зборник радова, стр. 27-37. ISBN 978-86-6075-047-3 (М33)
- 7) **Каравелић Д.**, Каравелић З. (2015) „*The tax system and tax policy in the function of economic development and employment*“, Четврта међународна научна конференција „Запошљавање, образовање и предузетништво“, ЕЕЕ 2015, Висока школа ПЕП, 16. октобар 2015. године, Београд, Зборник радова, стр. 295-309. ISBN 978-86-6069-104-2 (М33)
- 8) Миљковић Љ., Гајић Н., Ђуричић М., Лутовац М., **Каравелић Д.** (2015) „*Energy efficiency – modern age imperative*“, Трећа међународна научна конференција „*New functional materials and High Technology NF Maht – 2015*“, 29-30. јун 2015. године, Тиват, Црна Гора, зборник адова, стр. 327-334. ISBN 978-5-905364-10-5 (М33)
- 9) **Каравелић Д.** (2016) „*Образовање наука и технологија – основне детерминанте квалитета живота*“, Међународна научно-стручна конференција „Како до квалитетнијег живота“, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије у Београду, 12. мај 2016. Београд, зборник радова стр. 316-322. ISBN 987-86-84531-

25-6 (M33)

- 10) **Каравелић Д.**, Каравелић З. (2017) „*Неодрживост постојећег пензионог система Србије*“, Шеста међународна научно-стручна конференција „Запошљавање образовање и предузетништво“, ЕЕЕ 2017, Висока школа ПЕП, 19-21. октобар 2017. године, Београд, зборних радова, стр. 228-242. ISSN 978-86-6069-104. (M33)
- 11) Марковић М., Аћимовић С., **Каравелић., Д.** (2017) “Утицај информационо - комуникационих технологија на унапређење компетенција и вештина наставног кадра”, *Економија-теорија и пракса*, Год. X, бр. II, стр. 52-62. ISSN 2217–5458 (M53)
- 12) **Каравелић Д.**, Каравелић З., Лутовац М. (2017) „*Пореска политика у функцији запошљавања младих*“, Међународна научна стручна конференција „Иновацијама до одрживог развоја“, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, 07. децембар 2017. године, Београд, Зборник радова стр. 426-436. ISBN 978-86-84531-30-0 (M33)
- 13) **Каравелић, Д.,** Тодоровић, В., Ристић, К., Карић, Д., Милетић, В. (2021) „Компаративна анализа ефекта евазије пореза преко пореских рајева“, *Одитор*, бр. 3, стр. 51-57. ISSN 2217- 401X (M-24).

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Пореска евазија у Србији - основни генератор привредне нестабилности“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација садржи укупно 231 страну. Осим списка литературе и списка коришћених закона на 7 страна (216-222), са укупно 98 библиографских јединица домаћих и страних аутора, научно стручних радова објављених у часописима и публикацијама и интернет извора и 15 коришћених закона, дисертација садржи следећа поглавља, и то:

1. УВОД, на 12 страна (12-24)
2. ЈАВНИ ПРИХОДИ, на 5 страна (24-28)
3. ЈАВНИ РАСХОДИ, на 6 страна (29-34)
4. ПОРЕЗИ, на 14 страна (35-48)
5. ТЕОРИЈЕ О ПОРЕЗИМА, на 22 стране (49-70)
6. РЕФОРМА ПОРЕСКОГ СИСТЕМА СРБИЈЕ, на 18 страна (71-88)
7. ПОРЕЗИ И ПОРЕСКА ПОЛИТИКА У ЕУ, на 17 страна (89-105)
8. ЕВАЗИЈА ПОРЕЗА, на 23 стране (106-128)
9. ПОРЕСКА ЕВАЗИЈА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, на 16 страна (129-144)
10. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ СТАВОВА ПОРЕСКИХ ОБВЕЗНИКА О УТИЦАЈУ ЕКОНОМСКИХ И НЕЕКОНОМСКИХ ФАКТОРА НА ПОРЕСКУ ЕВАЗИЈУ И ПРИВРЕДНУ НЕСТАБИЛНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, на 56 страна (150-206)
11. ЗАКЉУЧАК, на 10 страна (207-217)

Докторска дисертација има укупно 87 илустрација (3 слике, 53 графикана, и 31 табелу), чиме је елаборација ове сложене проблематике знатно обогаћена.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Извори интересовања за проучавање и истраживање пореске евазије леже у чињеници да ову појаву подстичу многобројни фактори, међу којима су два основна: објективни и субјективни фактори, који заједно генеришу привредну нестабилност. С обзиром да порески систем, као скуп пореских облика, непосредно оптерећује економску снагу пореских обвезника, јавља се отпор ка плаћању пореза. Та јачина отпора зависи од многобројних фактора: фискалне пресије, пореских облика, суда и оцене јавности о правичности пореских облика, начина трошења средстава, политичког уређења земље, степена привредне развијености итд.

Докторска дисертација је конципирана тако да има теоријски и истраживачки део са дискусијом и закључним разматрањима. Тиме је креиран интегралан и целовит теоријски модел, у којем је примењен емпиријски, научно-сазнајни поступак и методе и технике које га прате. Приступ овом истраживању води научним сазнањима, без много теорије. Истраживање је кренуло од хипотезе која гласи: ниво сиве економије, ефикасности пореске администрације, објективних фактора пореског система и субјективних фактора пореских обвезника, значајно утичу на ниво пореске евазије и привредне нестабилности у Србији

У истраживачком делу рада, кандидат је извршио анализу пореског обвезника и дефинисао кључни моменат када порески обвезник доноси одлуку да утаји порез. На тај начин је осветљена и она субјективна, односно психолошка страна која доводи до утаје пореза и сиве економије. На основу добијених резултата, кандидат је доказао и потврдио

основну и четири помоћне хипотезе рада на који начин је креиран и верификован теоријски модел истраживања, што је главни научни допринос овог рада.

У „Уводу“ је указано на значај пореског система и његове повезаности са државом и државним уређењем. Историјски посматрано, порески систем је прешао из једног, када је имао само један порески облик, тзв. порески монизам у други порески систем са више пореских облика, тзв. порески плурализам. Без обзира о којем пореском систему је реч, он је тако постављен да оптерећује економску снагу пореских обвезника, физичких и правних лица, који део новостворене вредности пребацују на другог субјекта – државу.

У овом делу рада дефинисани су предмет, циљ и проблем истраживања, задаци и хипотезе истраживања, методологија истраживања и на крају научни и практични допринос истраживања. У вези предмета истраживања, у раду су шире разматрани фактори који доводе до пореске евазије. Било је логично да се на основу предмета и циља дефинишу основна и четири помоћне хипотезе, које је требало доказати или оповргнути.

Основна хипотеза истраживања гласи:

X0-Ниво сиве економије, ефикасности пореске администрације, објективних фактора пореског система и субјективних фактора пореских обвезника, утиче на ниво пореске евазије и привредне нестабилности у Републици Србији.

Помоћне хипотезе гласе:

X1-Ниво сиве економије, утиче на ниво пореске евазије и привредне нестабилности;

X2-Ефикасност пореске администрације, утиче на ниво пореске евазије и привредне нестабилности;

X3-Објективни фактори пореског система, утичу на ниво пореске евазије и привредне нестабилности;

X4-Субјективни фактори пореских обвезника, утичу на ниво пореске евазије и привредне нестабилности.

Методологијом истраживања представљен је начин истраживања, величина узорка, обухваћене варијабле и начини обраде и интерпретација резултата истраживања. Природа предмета истраживања детерминисала је избор метода истраживања. У раду су коришћене опште и основне научне методе. У оквиру општих научних метода, најзначајнија је била статистичка метода, док су у оквиру основних метода коришћене аналитичке, синтетичке и емпиријске методе. У оквиру основних метода, коришћена је и дескриптивна метода, с обзиром да она подразумева активно укључивање испитаника у давању информација о појавама које су предмет проучавања, на основу којих се долази до суштине истраживања, али и откривања узрочно-последичних веза и односа. Међутим, ни једној научној методи се није давала искључива предност, све су подједнако коришћене и заступљене у складу са основним циљевима, тако да је у раду заступљен свеобухватни методолошки приступ. Свакако, кандидат је имао у виду да методе нису свемогуће у тражењу научне истине, али су веома снажне, корисне и незаобилазне у процесу тражења чињеница и научних истина.

Због отежаних услова пословања, изазваних тешком епидемиолошком ситуацијом, настале вирусом Ковид-19, у истраживању је коришћен метод анкетирања пореских обвезника, путем онлајн упитника. У истраживању је коришћено емпиријско истраживање ставова пореских обвезника на територији Републике Србије, у другој половини 2020. и почетком 2021. године. Упитник се састојао из два дела, са укупно 42 питања од којих, први део, седам питања везаних за учеснике у истраживању и други део, седам питања за 5

група фактора, укупно 35. Статистички показатељи истраживања, текстуално, табеларно и графички, детаљно су образложени у истраживачком делу рада.

У другом делу рада, анализирани су **„Јавни приходи“** којима се подмирују јавни расходи. Убирање јавних прихода сматра се трансакцијом, иако се ради, бар кад су у питању порези, о обавезним давањима. Сви јавни приходи уводе се одговарајућим пореским законима, којима се уређују одређене врсте јавних прихода, односно порески облици. Главни циљеви убирања јавних прихода су подстицање привредног развоја, економска и социјална стабилност, прерасподела националног дохотка и алокација привредних ресурса.

У литератури јавних финансија постоје четири врсте међународних прихода, и то: Систем националних рачуна УН, Европски систем интегрисаних економских рачуна, класификација по међународном монетарном фонду (ММФ) и стандардна класификација по ОЕЦД. Од свих, класификација ОЕЦД, једна је од најпоузданијих класификација. Порески приходи су бележили константан раст у Републици Србији у периоду 2014-2020. С друге стране, и непорески приходи су такође имали стални раст у посматраном периоду.

У делу **„Јавни расходи“**, извршена је анализа јавних расхода лимитираних обимом јавних прихода. Међутим, стварни узроци пораста јавних расхода имају углавном економски, политички, социјални и финансијски карактер. Сигурно је да од свих узрока повећања јавних расхода, највећу пажњу привлаче јавни расходи условљени економским факторима, с обзиром да је реч о инвестицијама и државном интервенционизму у сфери привредног раста и развоја националне економије.

Постоји велики број подела јавних расхода. Међутим, једна од најчешћих подела јавних расхода је: редовни и нередовни, према објекту трошења, према субјекту трошења, производни и непроизводни, новчани и робни, одрживи и неодрживи. Јавни расходи у Републици Србији су последњих година расли а њихов пораст био је највећи у току 2019. и 2020. године.

Део **„Порези“** приказује врсте и основне карактеристике пореских облика и потребу вођења активне пореске политике. У зависности од датих циљева економске политике, у неким периодима акценат се стављао на повећање пореза на потрошњу, док у другим на повећање пореза на доходак. У одређеном периоду повећава се прогресивност, док у другом се смањује прогресивност пореза.

У делу **„Теорије о порезима“** приказан је велики број теорија о порезима. Док једни аутори придају велики значај теорији силе, теорији еквиваленције, теорији жртве, теорији суверенитета, савременој грађанској теорији, дотле, други аутори придају значај теорији користи, теорији трошкова услуге, теорији угодности плаћања пореза, теорији пропорционалног приступа, итд. Међутим, данас је опште прихваћен став, од стране великог броја савремених теоретичара, да је теорија суверенитета, утемељена на праву државе да врши опорезивање на основу свог суверенитета, једна од најприхваћенијих теорија о порезима.

У делу **„Реформа пореског система Србије“** извршена је анализа пореског система Републике Србије у последњих 20 година, са посебним освртом на периоде 2001-2005, 2005-2010. и 2010-2020. Међутим, суштинске промене пореског система у Републици Србији догодиле су се усвајањем Закона о пореском поступку и пореској администрацији

(2003), Закона о порезу на додату вредност (2004), Закона о локалној самоуправи (2006) и Закона о финансирању локалне самоуправе (2007). Кандидат такође истиче, да је у периоду 2010-2020 дошло до значајних промена пореског система, у сфери опорезивања зарада и доприноса за социјално осигурање, повећања пореских стопа код ПДВ, пореза на добит правних лица, итд.

Део **„Порези и пореска политика ЕУ“** интерпретира стање пореске политике ЕУ. У овом делу рада кандидат истиче значај непосредних пореза, који су хармонизовани у земљама чланицама ЕУ, док су, с друге стране, посредни порези приказани у оквиру избегавања двоструког опорезивања. Такође, посебно су анализирани посредни порези (ПДВ и акцизе) где се сматра да се најдаље отишло у њиховој хармонизацији. У земљама чланицама ЕУ, преовлађују два концепта фискалне интеграције: неолиберални и интервенционистички приступ. Међутим, данас се све више успоставља нови курс пореског система ЕУ, и то на три нивоа: међународном, ЕУ и националном. Овај део рада приказује и заједничко деловање и сарадњу пореских органа ЕУ.

У делу рада **„Евазија пореза“** приказани су основни узроци настанка пореске евазије. Сигурно је да је један од главних фактора који утичу на делимично или потпуно избегавање пореских обавеза, пореска пресија, односно висина пореског оптерећења. На овај начин врши се прерасподела укупног пореског дуга, с обзиром да велики број привредних субјеката не обрачунава и не измирује своје пореске обавезе. То је тзв. социјална димензија пореске евазије. Пореска евазија је међутим условљена и низом других фактора, као што су намена трошења средстава прикупљених од пореза, перцепција јавности о прихватљивости и правичности појединих пореских облика, итд.

Део **„Пореска евазија у Републици Србији“** презентује основне узроке сиве економије у Републици Србији у последњих 35 година, међу којима су најважнији: распад земље, ратна збивања у земљи и окружењу, економске санкције, хиперинфлација, ратне миграције и др. Учешће сиве економије у овом периоду, достигло је забрињавајуће размере. Међутим, касније су и други фактори утицали на пораст сиве економије у Републици Србији, то су, као што је наведено, фискална пресија, ефикасност пореске администрације у наплати пореза, сложеност и правичност пореског система, казнена политика и др.

Кандидат је у овом делу рада указао на најчешће видове избегавања пореза, код појединих пореских облика, који подлежу сталним променама (ПДВ евазије, избегавање акцизе, евазија пореза на доходак грађана, утаја пореза на добит правних лица) с једне стране и начина, односно модуса извршења кривичног дела пореске утаје, итд.

У делу **„Емпиријско истраживање ставова пореских обвезника о утицају економских и некономских фактора на пореску евазију и привредну нестабилност у Републици Србији“**, предмет истраживања је испитивање утицаја различитих економских, социјалних, психолошких фактора и детерминанти понашања пореских обвезника, везано за пореску евазију и привредну нестабилност у Републици Србији. Сагласно постављеним циљевима истраживања, кандидат је приступио избору концепта истраживања пореске евазије у Републици Србији, стављајући у разматрање и дискусију, релевантну за одређени аспект истраживања и анализе.

У делу **„Закључак“** дата је целовита слика теоријског и емпиријског истраживања са предлогом даљих истраживања у будућем периоду. Добијени резултати послужили су као

добра основа за заузимање става према постављеним хипотезама на почетку и провереним хипотезама на крају докторске дисертације. Закључци су изведени по редоследу задатака датих поглавља и проверених хипотеза.

Део „Прилози“ сачињен је од спискова табела, графикона и слика и оригиналног анкетног упитника као инструмента за колекцију података емпиријског истраживања.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Закључци изведени у овој докторској дисертацији су у складу да предметом и циљем истраживања.

Кандидат је мотивацију за изучавање и истраживање пореске евазије и њеног утицаја на привредну нестабилност земље, нашао у интересовању исказаном и у великом броју досадашњих радова и студија за проучавање реакција пореских обвезника, физичких и правних лица на јавне финансије, порезе, пореске законе, евазију пореза и привреду. У дискусији резултата овог емпиријског истраживања, кандидат је консултовао и поредио и ставове аутора одређених релевантних претходних истраживања.

На основу извршене анализе теоријских оквира модела и резултата истраживања, кандидат је за оквир емпиријског истраживања формулисао пет група фактора утицаја на привредну нестабилност у Србији, са по седам питања (35 питања) за испитивање ставова пореских обвезника, и то: објективни фактори пореског система, субјективни фактори пореских обвезника, фактори сиве економије, ефикасности пореске администрације и саме пореске евазије и привредне нестабилности.

Стога, предмет емпиријског истраживања, креираног за потребе валоризације научних хипотеза овог рада, био је да се испитају утицаји различитих економских, социјалних, психолошких фактора и детерминанти понашања пореских обвезника, везаних за пореску евазију и привредну нестабилност у Републици Србији.

С тим у вези, кандидат је извршио емпиријско истраживање ставова, представника привредних субјеката и физичких лица на целој територији Републике Србије у другој половини 2020. и почетком 2021. године, на узорку од 256 малих и средњих привредних субјеката и радњи и 39 физичких лица као пореских обвезника, којима су добијени охрабрујући резултати.

У другом делу истраживања, дефинисан је број тврдњи, седам за сваку варијаблу у постављеном моделу истраживања. Постављена је петостепена Ликертова скала ставова за сваку тврдњу, за све варијабле, као и величине Кронбаховог коефицијента за све варијабле. Величина Кронбаховог коефицијента за све варијабле, већа је од датог теоријског Кронбаховог коефицијента (0,35), зато се сматра значајним за истраживање ових варијабли. Добијени Кронбахов коефицијент за свих пет варијабли представља добру конзистенцију јер је код свих варијабли од 0,7 до 0,9. Тиме је потврђено и правило интерне конзистенције. Значи потврђено је да је узорак добро значајан.

Такође, на основу корелационе и регресионе анализе датих варијабли као и АНОВЕ за дате варијабле, резултати истраживања су показали да су потврђене основна (X0) и четири помоћне (X1, X2, X3 и X4) хипотезе, односно:

1.Ниво сиве економије, ефикасности пореске администрације, објективних фактора

пореског система и субјективних фактора пореских обвезника, утиче на ниво пореске евазије и привредне нестабилности у Републици Србији, чиме је потврђена основна хипотеза (X0).

2. Степен сиве економије, има утицај на евазију пореза и привредну нестабилност у Републици Србији, чиме је потврђена прва помоћна хипотеза рада (X1).

3. Ниво ефикасности пореске администрације, значајно утиче на ниво пореске евазије и привредне нестабилности, чиме је потврђена друга помоћна хипотеза рада (X2).

4. Објективни фактори пореског система, остварују значајан утицај на евазију пореза и привредну нестабилност у Републици Србији, чиме је потврђена трећа помоћна хипотеза рада (X3).

5. Субјективни фактори пореских обвезника, утичу на ниво пореске евазије и привредне нестабилности у Републици Србији, чиме је потврђена четврта помоћна хипотеза рада (X4).

Овим истраживањем значајно је изражен позитиван став пореских обвезника да порези морају да се плаћају, да су незаобилазни, јер су приход и имовина извор опорезивања.

У том смислу, кандидат констатује да се већ сада могу трасирати задаци за даља истраживања на основу ставова испитаника у којима је видљиво да је општи ниво знања пореских обвезника о пореским законима низак, да значајно утиче на ниво неповерења пореских обвезника према пореским властима и сходно томе, на неизвршавање пореских обавеза.

На крају, резултати истраживања и начин њиховог саопштавања, показују да су постављени задаци истраживања у овој дисертацији, реализовани у потпуности, а самим тим реализован је и циљ истраживања.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Применом одговарајућих општих и посебних метода истраживања у анализи пореске евазије као основног генератора привредне нестабилности, дошло се до нових научно-релевантних информација и сазнања, који ће бити основ за даљи рад и истраживање пореске евазије, као основног генератора привредне нестабилности.

Добијена нова научна сазнања, креирана теоријским и емпиријским истраживањима, заснована су на емпиријском истраживању ставова – представника привредних субјеката и физичких лица на узорку од 256 малих и средњих привредних субјеката, радњи и физичких лица, спроведених техником анкетирања путем онлајн упитника. С друге стране, нова научна сазнања добијена су и из претходних истраживања других аутора, спроведених, такође техником анкетирања, методом репрезентативног узорка. На основу тога, може се извести закључак да се особине посматраног обележја узорка од 256 испитаника, коришћеног од стране кандидата, поређеног са другим узорцима коришћених од других аутора за своја истраживања, исти могу сматрати обележјем популације. Стога се узорак обухваћен емпиријским истраживањем кандидата може сматрати репрезентативним.

Кандидат је веома стручно осмислио и приступио методолошком оквиру истраживања, дефинисању проблема, предмета, циља и задатака истраживања на основу чега је креирао хипотетички оквир истраживања а у складу са претходним избором метода, техника и инструмената, којима је предмет докторске дисертације истражен.

Поред дескриптивне статистике, у обради података коришћени су и други савремени статистички поступци, што даје нарочиту важност овом емпиријском истраживању.

Резултати истраживања илустровани су, табеларним, графичким и сликовитим представљањем. Подаци у табелама, графиконима и сликама, приказани су тако да се могу, уз обавезне ознаке које појашњавају значење сваке колоне у табелама и значење сваког стубића и криве различитих боја у графиконима, сликама, врло лако прочитати и разумети.

Изнад сваке табеле, графикона и слике налазе се њихови редни бројеви и наслови, а испод извори, чиме су комплетирани сви неопходни елементи табеларног, графичког и сликовитог приказивања података. На основу презентованог, може се закључити да је кандидат консултовао релевантну литературу домаћих и страних аутора, а што је евидентно из цитата и наведених референци.

Општи је закључак, да је кандидат у овом истраживачком подухвату зналачки и научно трасирао пут за даља емпиријска истраживања у овој области.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је докторска дисертација написан у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Свеобухватним, теоријским и емпиријским приступом истраживања пореске евазије, као основног генератора привредне нестабилности, потврђује се да је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

У циљу доказивања основне хипотезе докторске дисертације, по којој ниво сиве економије, ефикасности пореске администрације, објективних фактора пореског система и субјективних фактора пореског обвезника, утиче на ниво пореске евазије и привредне нестабилности у Републици Србији, консултована је литература домаћих и страних аутора и њихови модели истраживања у овој области, с једне стране, и емпиријско истраживање кандидата на узорку од 256 испитаника, запослених у малим и средњим привредним субјектима, радњама, и физичких лица у Републици Србији, с друге стране.

На основу спроведеног истраживања потврђене су основна и четири помоћне хипотезе.

2. Да ли докторска дисертација садржи све битне елементе

Тако обрађена и презентована дисертација садржи све битне елементе, захтеване од кандидата при приступу истраживања, изради и на крају закључним разматрањем.

3. По чему је докторска дисертација оригиналан допринос науци, односно уметности

Научни допринос овог рада базира се на сазнањима о свим релевантним питањима везаних за основне узроке, карактеристике и специфичности евазије пореза. Истраживањем су дефинисани основни разлози који доводе до пореске евазије, односно разлога који доводе пореског обвезника на такву врсту понашања, са крајњим последицама на привредну нестабилност.

Главни научни допринос овог рада је креирање новог модела сузбијања пореске евазије.

Тиме је верификован теоријски модел истраживања, по коме се зависна варијабла истраживања – пореска евазија и привредна нестабилност, значајно зависи од независних варијабли, са њиховим унутрашњим факторима утицаја: сиве економије, ефикасне пореске администрације, објективних фактора пореског система и субјективних фактора пореских

обвезника.

На основу резултата истраживања, може се закључити да је валоризација основне научне тврдње рада о утицају пореске евазије на привредну нестабилност, потврђена као ваљана, преко појединачно потврђеног утицаја сиве економије, ефикасности пореске администрације, објективних фактора пореског система и субјективних фактора пореских обвезника и промене њиховог понашања.

Практични допринос рада, лежи у дефинисању основних индикатора и кључних фактора који утичу на пореску евазију. Тако добијени подаци и сазнања указаће на даље правце у предузимању мера у правцу сузбијања или свођења пореске евазије на најмањи ниво. Овим је друштвено оправдана сврха предузимања истраживања у овом раду, као и видљив допринос рада економској теорији и пракси у области пореза и јавних финансија.

4. Недостаци докторске дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Ово истраживање отворило је нека питања која би требало и даље истражити. Сигурно је да је једно од ограничења овог истраживања, то што истраживање није обухватило и аспекте нивоа утицаја пореског морала на корпоративно понашање компанија, односно великих пореских система, везано за порезе. Имајући ово у виду, важно је разумети да су односи и одлучивања о испуњавању пореских обавеза компанија, односно великих пореских система, врло сложени.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати а кандидату одобри одбрана

На основу изложене оцене докторске дисертације мср Дејана Каравелића, под насловом „Пореска евазија у Србији – основни генератор привредне нестабилности“, Комисија за оцену докторске дисертације сматра да рад задовољава све битне аспекте и захтеве који се постављају за докторску дисертацију. Оцена Комисије је, да је ова дисертација урађена према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело, те предлаже Наставно-научном већу, Факултета за примењени менаџмент, економију и финансије у Београду, да прихвати и одобри њену јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Татјана Драгичевић Радичевић, редовни професор

Проф. др Предраг Јовићевић, редовни професор

Проф. др Ивана Симеуновић, редовни професор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.